

О. І. Остапенко

Навчально-науковий Інститут права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
професор кафедри адміністративного та інформаційного права,
д-р юрид. наук, професор

ПРО ТЕРМІНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗУМІННЯ ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

© Остапенко О. І., 2015

Розглянуто терміни, що є складовою пояснення адміністративно-правових відносин, які виникають у військовій сфері. Пропонується авторське тлумачення термінів: “військовослужбовець”, “військовозобов’язаний”, “військова службова особа”, “резервіст” та інші.

Ключові слова: адміністративне правопорушення, адміністративна відповідальність, військовослужбовець, військовозобов’язаний.

А. И. Остапенко

О ТЕРМИНАХ, ИХ ВЛИЯНИИ НА ПОНИМАНИЕ ВОЕННЫХ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ

Рассмотрены термины, которые являются составной частью пояснения административно-правовых отношений, возникающих в военной области. Предлагается авторское толкование терминов “военнослужащий”, “военнообязанный”, “военное должностное лицо”, “резервист” и др.

Ключевые слова: административное правонарушение, административная ответственность, военнослужащий, военнообязанный.

O. I. Ostapenko

ABOUT THE TERMS AND THEIR IMPACT ON UNDERSTANDING MILITARY ADMINISTRATIVE OFFENSES

In the article are considered the terms that are part of the explanation of administrative legal relations that take place in the military sphere. The author proposed interpretation of terms “soldier”, “liable for military service”, “military officer”, “reservist” and others.

Key words: administrative offense, administrative responsibility, soldier, liable for military service.

Постановка проблеми. Сучасний стан військового правопорядку у Збройних Силах України та інших військових формуваннях має як теоретичні, так і практичні проблеми, дослідження та вирішення яких є актуальним. Це стосується підтримання високого рівня військової дисципліни серед військовослужбовців та прирівняних до них осіб, забезпечення високої боєготовності та боєздатності військових підрозділів і частин.

Мета дослідження. Проаналізувати сутність і значення термінів, що характеризують військові адміністративні правопорушення та їх вплив на об'єктивну кваліфікацію протиправних дій чи бездіяльності, вчинених військовослужбовцями.

Стан дослідження. Теоретичні напрацювання щодо пояснення змісту термінів, які характеризують військові адміністративні правопорушення, існують у наукових працях А. Г. Горного, С. І. Дячука, В. О. Заросило, М. І. Карпенка, М. І. Мельника, В. П. Нагребельного, А. Р. Наливайка, В. П. Столбового, М. І. Хавронюка, О. І. Черв'якова та ін.

Виклад основних положень. Деліктна активність військовослужбовців та осіб, до них прирівняних, є однією з причин прийняття Верховною Радою України доповнення до Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП), а саме – Глави 13-Б “Військові адміністративні правопорушення” [1, с. 128–130]. На сучасному етапі розвитку українського суспільства та його державності виникають різні за змістом та методами їх вирішення проблеми. Серед них: проведення антитерористичної операції (АТО), до якої залучаються військовослужбовці Збройних Сил України та інші прирівняні до них особи. Умови, в яких проводиться АТО, є специфічними як для військовослужбовців, так і для населення, яке знаходиться на території проведення операції.

Правові засоби запобігання та протидії військовим адміністративним правопорушенням, які вчиняються в межах проведення АТО, є “новими” за посяганням на існуючий громадський порядок та сферу державного управління. Вони є суспільно небезпечними та шкідливими за своїми наслідками. Звідси виникла потреба у захисті прав, свобод і законних інтересів громадян та держави від протиправних посягань, які вчиняють військовослужбовці та прирівняні до них особи. До введення глави 13-Б КУпАП поняття “військові адміністративні правопорушення” в адміністративному законодавстві було відсутнє.

Чинний КУпАП (ст. 15) передбачає відповідальність військовослужбовців та інших прирівняних до них осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за вчинення адміністративних правопорушень. На загальних підставах військовослужбовці та інші особи несуть адміністративну відповідальність за вчинення 13 адміністративних правопорушень. З прийняттям Закону України “Про національну поліцію” [2] вимагає уточнення частина 1 статті 15 КУпАП стосовно термінів “особи рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ”. Дискусійною є позиція М. І. Карпенка стосовно обмеження кола суб'єктів, які можуть нести відповідальність за вчинення військових адміністративних правопорушень [3, с. 92]. Так, сама назва ст. 15 КУпАП свідчить про достатньо широке коло суб'єктів, які можуть бути притягнені до адміністративної відповідальності. Це повною мірою стосується військовослужбовців та прирівняних до них осіб.

Глава 13-Б КУпАП передбачає відповідальність військовослужбовців за вчинення 11 адміністративних правопорушень. Кримінальний кодекс України (КК України) передбачає кримінальну відповідальність військовослужбовців та інших прирівняних до них осіб за вчинення злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) у загальній кількості 35 [4].

Узагальнений аналіз свідчить про наявність 59 видів закріплених у чинному законодавстві України правопорушень, які за об'єктом і предметом посягання є протиправними, суспільно небезпечними та шкідливими, що вчиняються військовослужбовцями і прирівняними до них особами під час проходження ними військової служби у мирний та в інші періоди часу. Звичайно, що більшість статей, які передбачають адміністративну відповідальність за військові адміністративні правопорушення, є “непрацюючими”. Разом з тим, під час проведення правових заходів з військовослужбовцями і прирівняними до них особами пояснення змісту цих статей має профілактичне спрямування.

Об'єктивне, справедливе на законних підставах застосування норм, що передбачають відповідальність за вчинення військових адміністративних правопорушень, повинно бути забезпечене належним науковим рівнем їх тлумачення [5, с. 31]. У нашому випадку доцільно розглянути терміни, які, на думку законодавця, тією чи іншою мірою тлумачать не лише назви статей та зміст диспозицій військових адміністративних правопорушень. Важливим з цього

приводу є звернення до Конституції України в частині термінів, які використовуються для пояснення однієї з головних функцій держави – захисту суверенітету і територіальної цілісності України (ст. 17) за допомогою Збройних Сил України та відповідних військових формувань [6, с. 8, 9]. Характеристика Збройних Сил України традиційно пояснюється наявністю державної військової структури, призначеної для збройного захисту суверенітету, незалежності, територіальної цілісності та недоторканності України від нападу зовні [7, с. 311].

Складовою цієї структури є військовослужбовці та прирівняні до них особи. Актуальним з цього приводу є пояснення цих та інших термінів для кращого розуміння статей про військові адміністративні правопорушення. Військова служба в Збройних Силах України та інших військових формуваннях розуміється як особливий вид державної служби, що полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України, пов'язаний із захистом Вітчизни [7, с. 117]. Крім того, це почесний обов'язок, що є загальним для громадян України, а його виконання може бути на конкурсно-приватній основі [8, с. 48] або шляхом призову чи мобілізації на військову службу. Майже аналогічним є визначення терміна “військова служба” в словниках інших іноземних держав [9, с. 300].

Видами військової служби є: 1) строкова військова служба; 2) військова служба за контрактом солдат і матросів, сержантів і старшин; 3) військова служба за контрактом прапорщиків і мічманів; 4) військова служба (навчання) за контрактом курсантів, слухачів вищих військових навчальних закладів, а також вищих навчальних закладів, що мають кафедри (факультети, відділення, інститути) військової підготовки за програмами підготовки на посади осіб офіцерського складу; 5) військова служба осіб офіцерського складу за призовом [10, с. 62-67]; 6) кадрова військова служба офіцерського складу, зарахованого до Збройних Сил України та інших військових формувань до введення військової служби за контрактом.

Існує встановлений чинним законодавством порядок несення та проходження військової служби, сутність якого полягає в регулюванні суспільних відносин, які виникають, розвиваються і припиняються в процесі життя та бойової діяльності ЗС України та інших військових формувань. Складовими несення та проходження військової служби є порядок:

- 1) підлеглих та єдиноначальності у службових відносинах між військовослужбовцями;
- 2) та вимоги щодо експлуатації озброєння, військової техніки;
- 3) зберігання військової таємниці;
- 4) реалізації службових повноважень військовослужбовцями під час проходження військової служби;
- 5) виконання військового обов'язку військовослужбовцями та прирівняними до них особами в надзвичайних (особливих) та бойових умовах;
- 6) дотримання правил поведінки військовослужбовцями при виконанні службових завдань, а також у вільний від служби час.

Перелік розглянутих елементів проходження військової служби вказує на наявність певних вимог, заборон та дозволів, дотримання і виконання яких позитивно впливає на службову діяльність військовослужбовців. Узагальнене визначення військового правопорядку як складової правопорядку є в дослідженнях А. Г. Горного [11, с. 46–48], М. І. Хавронюка [12, с. 80] та інших.

Слід зазначити, що проходження військової служби військовослужбовцем має свій початок і закінчення. Початком проходження військової служби вважається: 1) для призовників та офіцерів, призваних із запасу, день з якого вони прибули до військового комісаріату для відправлення у військову частину; 2) для військовозобов'язаних і жінок, які вступають на військову службу, день зарахування до списків особового складу військової частини; 3) для осіб, які поступали до військового навчального закладу, день призначення на посаду курсанта (слухача). Закінчення проходження військової служби оформляється наказом по військовій частині з виключенням військовослужбовця зі списків особового складу.

Аналогічною за змістом є думка В. М. Александрова про те, що процесуальний порядок припинення військово-службових відносин залежить від способу залучення громадян до військової служби і завершується виключенням зі списків особового складу військової частини на підставі акта і взяття на військовий облік у відповідному комісаріаті [13, с. 11].

Тлумачення термінів “військовослужбовець”, “військовозобов’язаний” та інших прирівняних до них осіб сприяє змістовнішому їх використанню при кваліфікації військових адміністративних правопорушень. Військовослужбовцями слід вважати громадян України, які відбувають військову службу згідно із Законом України “Про військовий обов’язок і військову службу” [7, с. 119]. На побутовому рівні використовують термін “військовик”, який за змістом є ідентичним терміну “військослужбовець” [14, с. 141]. Ми вважаємо, що використання слова “відбувають” у цьому визначенні певною мірою принижує характер проходження військової служби. Відбувати можна лише покарання та інші види державного примусу. Сьогодні до законів України “Про військовий обов’язок і військову службу”, “Про Збройні Сили України”, “Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України” внесено доповнення, які регламентують прийняття та проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства укладанням контракту для проходження служби на посадах рядового і старшинського складу [15].

Адміністративне законодавство України, передбачаючи відповідальність за військові адміністративні правопорушення, не користується терміном “інші прирівняні до них особи”. Кримінальне законодавство України (розділ XIX КК України) до “інших прирівняних до них осіб” відносить досить широкий перелік осіб, які проходять військову службу у військових формуваннях (військова прокуратура, військові суди, військові комісаріати, фельд’єгерська служба, адміністративний та професорсько-викладацький склад військових навчальних закладів, військовополонених, яких Україна тримає в полоні та інших). Військовими формуваннями слід вважати створені відповідно до національного законодавства військові підрозділи, частини та інші угруповання разом з органами управління, які укомплектовані військовослужбовцями для оборони та захисту України від зовнішньої агресії.

Новелою серед військових адміністративних правопорушень (глава 13-Б КУпАП) є закріплення законодавцем таких термінів: “військовослужбовець строкової служби”, “військовозобов’язаний”, “військова службова особа”, “резервіст”. Військовослужбовець строкової служби – це громадянин України, який проходить військову службу у різні за часом терміни (12 місяців, 18 місяців, за контрактом). Пояснення терміна “військова службова особа” не може бути однозначним з поясненням терміна “військовослужбовець” з таких міркувань. Військовослужбовець, проходячи військову службу постійно або тимчасово, за словами В. П. Нагребельного, “здійснює функції представника влади або обіймає посаду, пов’язану з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов’язків, або виконує такі обов’язки за спеціальними повноваженнями [7, с. 845]. Погоджуючись з наведеним визначенням, слід зазначити, що термін “службова особа” часто ідентифікують з терміном “посадова особа”, з наявними при цьому правами та обов’язками, що дозволяють виконувати особою конкретно визначені функції. При цьому пояснення терміна “посада” передбачає сукупність прав, обов’язків і відповідальності, вимог до знань, досвіду, кваліфікації працівника [16, с. 210].

Сьогодні законодавець під терміном “військова службова особа” пропонує розуміти військових начальників та інших військовослужбовців, які обіймають постійно чи тимчасово посади, пов’язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов’язків, або виконують такі обов’язки за спеціальним дорученням повноважного командування (ст. 172-13 КУпАП).

Тлумачення терміна “військовозобов’язаний” за своїм змістом стосується громадян, які знаходяться в запасі Збройних Сил України, а також громадян допризовного та призовного віку, що знаходяться на військовому обліку [9, с. 202]. Військовозобов’язаними слід вважати тих громадян, хто підлягає призову в армію або перебуває в запасі [17, с. 96]. Важливим у нашому випадку є те, що військовозобов’язані під час проходження ними навчальних або інших зборів прирівнюються до військовослужбовців, що дозволяє притягати їх за вчинення військових адміністративних правопорушень до адміністративної відповідальності. Разом з тим, проходження військових зборів є лише одним із видів виконання військового обов’язку. Спірним за змістом є положення про притягнення до відповідальності військовозобов’язаних за правопорушення, вчинені проти порядку проходження службим, за самовільне залишення військовозобов’язаним військової частини або місця служби.

Законодавство України до військовозобов’язаних відносить також і резервістів, які несуть відповідальність за військові адміністративні правопорушення, які вони вчиняють під час проходження зборів на території військових частин, військових об’єктів в разі розпивання пива,

алкогольних, слабоалкогольних напоїв або при виконанні особою-резервістом обов'язків військової служби в нетверезому стані (ст.172-20 КУпАП). Резервістом слід вважати громадянина, який за віком, станом здоров'я, наявним військовим фахом знаходиться на військовому обліку в запасі (резерві). Сам термін “резервіст” походить від французького – *reserviste* (військовозобов'язаний, який перебуває в резерві) [14, с.646].

Державна політика, яку здійснює Президент України та уряд у військовій сфері, полягає не лише у розвитку економіки та матеріального і соціального забезпечення військовослужбовців. На стан боєготовності особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань впливає рівень військової дисципліни серед військовослужбовців. Узагальнене бачення правової політики держави в боротьбі з правопорушеннями, за визначенням професора Ю. В. Бауліна, повинно враховувати не лише правові засоби, але й засоби економічні, соціальні, інформаційні, технічні, культурно-просвітницькі та інші [18, с. 220].

Порядок проходження військової служби військовослужбовцями та іншими прирівняними до них особами, як ми зазначали, удосконалено введенням окремого розділу “Військові адміністративні правопорушення” до КУпАП. З позиції притягнення військовослужбовців до адміністративної відповідальності за вказані правопорушення слушною є правова характеристика протиправних дій чи бездіяльності, які посягають на встановлений порядок проходження військової служби. Загальним об'єктом військових адміністративних правопорушень є встановлений чинним національним законодавством України порядок проходження військової служби. Цей порядок зобов'язує військовослужбовців та прирівняних до них осіб: виконувати накази командирів (начальників) (ст. 172-10 КУпАП); не залишати без дозволу територію військової частини або місця служби, вчасно з'являтися на службу у разі звільнення з частини, призначення або переведення, нез'явлення з відраджень, відпустки або лікувального закладу тривалістю до трьох діб (ст. 172-11 КУпАП); бережливо відноситися та поводитися зі зброєю, бойовими припасами, засобами пересування, військовою і спеціальною технікою (ст. 172-12 КУпАП); дотримуватися правил несення бойового чергування, бойової служби (ст. 172-17 КУпАП) та правил несення прикордонної служби (ст. 172-18 КУпАП); дотримуватися правил поведіння із зброєю, речовинами та предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення (ст. 172-19 КУпАП); заборона розпивати пиво, алкогольні напої, слабоалкогольні напої під час проходження зборів на території військових частин або виконання ними обов'язків військової служби в нетверезому стані використання військовою службовою особою влади у межах своїх повноважень (ст. 172-13 КУпАП), без перевищень (ст. 172-14 КУпАП) відповідально ставитися до військової служби (ст.172-15 КУпАП) та вживати заходів, спрямованих на припинення злочину підлеглим (ст. 172-16 КУпАП).

Наведений перелік протиправних адміністративно-карних дій чи бездіяльності військово-службовців свідчить про наявність суспільної небезпеки та шкоди, які впливають на якісну та оперативну реалізацію владних повноважень військовими службовими особами, підривають боєготовність і боєздатність військових підрозділів. Відповідно до цього витрачаються додаткові зусилля щодо відновлення порушеного порядку проходження військової служби та відшкодування завданої шкоди.

Звичайно, що закріплений у главі 13-Б КУпАП різновид військових адміністративних правопорушень містить різні за рівнем посягання протиправні дії чи бездіяльність, суспільну небезпеку та шкоду і потребує змістовнішого аналізу кожного адміністративного правопорушення. Наприклад, самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 172-11 КУпАП) має дві форми вчинення протиправних дій: 1) самовільне залишення військової частини або місця служби; 2) нез'явлення вчасно без поважних причин на службу.

Суспільно небезпечною є бездіяльність військової службової особи (ст. 172-16 КУпАП), яка проявляється в: 1) умисному невжитті заходів щодо припинення злочину; 2) ненаправленні до органу досудового розслідування повідомлення про вчинення злочину підлеглим. Наведені у прикладі дії та бездіяльність військовослужбовців є тривалими за часом, що додатково свідчить про їх підвищену суспільну небезпеку. Суб'єктивна сторона вчинення військовослужбовцями військових адміністративних правопорушень у більшості випадках передбачає умисну форму вини, за винятком протиправних дій,

пов'язаних з необережним знищенням або пошкодженням військового майна (ст. 172-12 КУпАП). Суб'єктами вчинення військових адміністративних правопорушень є:

- 1) військовослужбовці строкової служби;
- 2) військовозобов'язані та резервісти під час проходження ними військових та інших спеціальних зборів;
- 3) військові службові особи (військові начальники, командири).

До військових начальників належать військові службові особи, які обіймають високі командирські або штабні посади у Збройних Силах України. Поняття "командир" містить ознаку посадової особи в Збройних Силах України, на яку покладено обов'язок командувати військовими підрозділами, частинами.

Звернемо увагу на те, що органами, уповноваженими розглядати справи про військові адміністративні правопорушення, є районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді) (ст. 221 КУпАП), з дотриманням існуючого порядку адміністративного провадження. Розглядають справи про військові адміністративні правопорушення за місцем їх вчинення (ст. 276 КУпАП). З метою профілактики в частині дотримання належної військової дисципліни серед військовослужбовців військові адміністративні правопорушення доцільно розглядати у військових підрозділах, частинах за місцем проходження військової служби військовослужбовцем.

Правом складати протоколи про вчинені військові адміністративні правопорушення наділені прокурори, а також командири (начальники) військових частин (ст. 255 КУпАП). У 30-ті роки минулого століття дещо іншими вимогами керувалися органи (посадові особи), що були уповноважені здійснювати адміністративне затримання військовослужбовця. В проекті Адміністративного Кодексу Української Народної Республіки (1932 р.), артикул 83, пункт "и" пропонувалося наступне. Органи адміністрації не можуть затримувати військовослужбовців без одночасного повідомлення місцевого коменданта або безпосереднього начальника затриманого [19, с. 74]. Правом здійснювати адміністративне затримання військовослужбовців, які вчинили військові адміністративні правопорушення, відповідно до ст. 262 КУпАП наділені:

- посадові особи Військової служби правопорядку Збройних Сил України;
- працівники Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків;
- посадові особи Державної прикордонної служби України;
- посадові особи органів Служби безпеки України, ОВС (Національна поліція України).

Існує визначений законодавцем перелік підстав для адміністративного затримання військовослужбовців. Це:

- вчинення дрібного хуліганства;
- злісна непокора законному розпорядженню чи вимозі припинити протиправні дії;
- публічні заклики до невиконання законних вимог;
- порушення правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів;
- дрібне викрадення чужого майна;
- розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях;
- поява у громадських місцях у п'яному вигляді;
- порушення правил обігу наркотичних засобів або психотропних речовин;
- порушення правил дорожнього руху водіями, які керують військовими транспортними засобами;
- незаконне перетинання або спроба перетинання державного кордону України;
- порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї;
- порушення прикордонного режиму в пунктах пропуску через державний кордон України або режимних правил у контрольних пунктах в'їзду - виїзду;
- порушення правил використання об'єктів тваринного світу в межах прикордонної смуги або контрольованого прикордонного району у територіальному морі, внутрішніх водах та виключній (морській) економічній зоні України;
- порушення правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і транзитного проїзду через територію України.

Відповідно до ст. 259 КУпАП військовослужбовця чи іншу прирівняну до неї особу, який (яка) вчинив (вчинила) військове адміністративне правопорушення, в разі неможливості складення протоколу на місці його вчинення доставляють:

- у підрозділ Військової служби правопорядку у Збройних Силах України;
- до органу Державної прикордонної служби України;
- до штабу громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону;
- до громадського пункту з охорони громадського порядку посадовою особою Військової служби правопорядку Збройних Сил України;
- військовим або працівником Державної прикордонної служби України;
- членом громадського формування з охорони державного кордону;
- при порушенні законодавства про державну таємницю – до Служби безпеки України її співробітником.

Доставлення порушника з числа кадрових співробітників розвідувального органу України при виконанні ним своїх службових обов'язків здійснюється в присутності офіційного представника цього органу. Вказані у ст. 259 КУпАП вимоги щодо доставлення військовослужбовця, який вчинив військове адміністративне правопорушення, у чітко визначені законодавцем місця забезпечує не тільки законність самого затримання та доставлення, але й захист цієї особи від протиправних на неї посягань. Чинне адміністративне законодавство України передбачає наступні строки адміністративного затримання військовослужбовців та прирівняних до них осіб. Загальний термін адміністративного затримання може тривати не більше як три години. За цей час складається протокол. Якщо є потреба щодо встановлення особи порушника та обставин вчинення правопорушення, то цей термін може бути продовжено до трьох діб з обов'язковим повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання (ст. 263 КУпАП). Однак слідча та судова практика знає чимало прикладів неналежного дотримання строків затримання, встановлених законодавцем.

У встановленому порядку здійснюють особистий огляд і огляд речей військовослужбовців (ст. 264 КУпАП) та їх вилучення (ст. 265 КУпАП). С. Левицька звертає увагу на те, що інколи службові особи зловживають правом запросити затриману особу як свідка для надання нею пояснень щодо певних дій і фактів. Процедура отримання таких пояснень не регламентована жодним законодавством чи іншим нормативно-правовим актом [20, с. 6].

Новелою з боку законодавця є доповнення переліку існуючих видів адміністративних стягнень новими, які застосовуються до військовослужбовців та прирівняних до них осіб (ст. 24 КУпАП). Так, у всіх випадках за вчинення військових адміністративних правопорушень законодавець передбачив застосування арешту з утриманням на гауптвахті. Під гауптвахтою (нім. Hauptwache – головна варта) розуміють приміщення для заарештованих військовослужбовців [17, с. 119], а саме військовослужбовців строкової служби, солдатів (матросів), сержантів (старшин), які служать за контрактом [7, с. 132]. Терміни арешту з утриманням на гауптвахті для військовослужбовців є різними – до 5 та до 10 діб. Існуюча розбіжність в термінах утримання під арештом залежить від особи військовослужбовця, його протиправних дій та дослідження обставин їх вчинення.

Слід зазначити, що застосування до військовослужбовців, які вчинили військові адміністративні правопорушення, адміністративного стягнення у вигляді штрафу передбачено лише за розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв (ст. 172-20 КУпАП). Розміри штрафу можуть становити від 70 до 285 неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Законодавець передбачив звільнення військовослужбовців строкової служби від застосування до них штрафу при порушенні правил дорожнього руху під час керування транспортними засобами Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань та Державної спеціальної служби транспорту.

Висновки. Введення законодавцем України до КУпАП нової глави за назвою “Військові адміністративні правопорушення” свідчить про своєчасну реакцію законодавця на поширення серед військовослужбовців та інших прирівняних до них осіб протиправних дій чи бездіяльності, які

негативно впливають на стан військової дисципліни, підривають рівень боєготовності та боєздатності військових підрозділів, частин. Разом з тим, військовослужбовці та прирівняні до них особи сьогодні відповідно з чинним законодавством України мають найбільше правових підстав бути притягненими до адміністративної відповідальності відповідно до ст. 15 КУпАП, а також за військові адміністративні правопорушення.

Потребують додаткового вивчення та юридичного аналізу конкретні юридичні склади військових адміністративних правопорушень. Доцільним є подальше уточнення змісту термінів: “спеціальна техніка” (ст. 172-12 КУпАП); “зловживання” (ст. 172-13 КУпАП); “бойове чергування та бойова служба” (ст. 172-17 КУпАП); “підвищена небезпека” (ст. 172-19 КУпАП); “нетверезий стан” (ст. 172-209 КУпАП) та інші.

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинне законодавство із змінами та допов. На 01 вересня 2015 року: офіц. текст. – К.: Алерта, 2015. – 262 с. 2. Закон України “Про національну поліцію”: чинне законодавство станом на 6 вересня 2015 року: офіц. текст. – К.: Алерта. – 2015. – 74 с. 3. Карпенко М. І. Окремі питання юридичної відповідальності суб’єктів військових правопорушень // *Юридичні науки*, 2015. – № 8. – С. 88–97. 4. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 13 червня 2013 року (Офіц. текст). – К.: Паливода А. В., 2013. – 212 с. – (Кодекси України). 5. Новітнє вчення про тлумачення правових актів: посібник з курсу тлумачення правових актів для суддів, що проходять підвищення кваліфікації і кандидатів на посаду суддів, що проходять спеціальну підготовку / В. Р. Ротань, І. Л. Самсін, А. Г. Ярема та ін.; відп. ред., кер. авт. кол., В. Г. Ротань. – Х.: Право, 2013. – 752 с. 6. Конституція України: чинне законодавство станом на 10 серпня 2015 року: Офіц. текст. – К.: Алерта, 2015. – 81 с. 7. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. 2-е вид. переробл. і доповн. – К.: Вид-во “Юридична думка”, 2012. – 1020 с. 8. Статут внутрішньої служби Збройних Сил України: нормативні документи МВС України, що регламентують організацію навчального процесу та служби в органах внутрішніх справ / за ред. П. М. Лепісевича, канд. істор. наук, доцента, проректора по службі. – Львів, Льв. ДУВС, 2008. – 569 с. 9. Новый энциклопедический словарь. – М.: Большая Российская энциклопедия: РИПОЛ класик, 2007. – 1456 с. 10. Черв’яков О. І. Щодо особливостей порядку і підстав вступу до вищих військових навчальних закладів та військових підрозділів за схемою “студент-курсант” та “курсант” // *Юридичні науки*. – 2015. – № 8. – С. 62–67. 11. Советское уголовное право. Воинские преступления / под ред. А. Г. Горного. – М.: Военный институт, 1978. – 4217 с. 12. Хавронюк М. І. та ін. Військові злочини: комент. законодавства / М. І. Хавронюк, С. І. Дячук, М. І. Мельник; Відп. ред. М. Д. Дрига, В. І. Кравченко. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 272 с. (Економіка, Фінанси, Право). 13. Александров В. М. Військова служба як особливий вид державної служби: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Харків: Нац. юрид. акад. ім. Яр. Мудрого, 2009. – 20 с. 14. Кульч З. Й. Універсальний словник української мови. – Тернопіль: Навчальна книга, 2007. – 848 с. 15. Законодательные и нормативные акты: Иностранцы станут под ружье // *Еженедельник “2000”*. – 2015. – 9 октября. 16. Управління персоналом ОВС: навч. посіб. / С. В. Петков, Л. Р. Наливайко, В. П. Столбовий та ін. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С. В. Петкова. – К.: КНТ, 2010. – 280 с. 17. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. Ерошенко. – Донецьк: ТОВ “Глорія Трейд”, 2012. – 864 с. 18. Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. – Х.: Право, 2008. – Т. 5: Кримінально-правові науки, Актуальні проблеми боротьби зі злочинністю в Україні / за заг. ред. В. В. Сташиса. – 840 с. 19. Адміністративне право і процес УНР в екзилі: невідома правнича спадщина України / уклад.: І. С. Гриценко, В. М. Бевзенко, С. О. Коваль, А. І. Бевз, І. В. Паламарчук, О. В. Гура, А. В. Кравченко, Р. С. Сметанюк; за аг. ред. д-ра юрид. наук, проф. І. С. Гриценка. – К.: Дакор, 2015. – 500 с. 20. Левицька С. Вас затримали? Уповайте на бога: Процесуальні гарантії затриманих осіб // *Юридичний вісник України*. – 2015. – № 41 (1058). – 17–23 жовтня.